RUSKI INWALID

№ 265.

NIEDZIELA. 7 Listopada 1820 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Kraiowe: Królestwo Polskie. Wiadomości Zagraniczne: Francyia. Ameryka.

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

Królestwo Polskie.

Raport rady stanu

o dwuletnich czynnościach Rządu, czytany na drugiem posiedzeniu Izb połączonych dnia 14go Września r. b.

(Ciąg dalszy.)

W tym obrazie czynów Administracyi kraiowey, dostrzegasz Wasza Cesarsko-Królewska Mość, w iakim sposobie uwagi Izb i petycyie Poselskiey, co do szczególnych przedmiotów wpływały na działania wydziałów Rządowych lub dla iakich powodow niektóre z nich wpływać nie mogły. Przychodzi z kolei mówić o dostrzeżeniach Izb obudwóch maiących za cel rozwinięcie Konstytucyi, lub zastosowanie do niey trwaiących urządzeń.

Nayważnieyszem było żądanie Izb obudwóch tyczące się wypełnienia artykułu 47 Konstytucyi, które przepisuie: aby każde postanowienie było zaświadczone podpisem Ministra Naczelnika Wydziału. Wasza Cesarsko-Królewska Mość z upodobaniem przyznałeś trafność z tego względu wyrażonych uwag, a skoro naywyższą swoią wolę obiawić raczyłeś, wszystkie odtąd postanowienia Królewskie oznaczone bywaią podpisem Ministrów, i noszą cechę rękoymi, iaką narod w odpowiedzialności urzędników publicznych zakłada.

Senat oświadczył troskliwość względem postanowień Rządowych, których przepisy dotykaią linii przedzielaiącey prawa Administracyyne od urządzeń Administracyi publiczney, o których artykuł 90 Konstytucyi wspomina. Mniema on, iż rozporządzenia tyczące się porządku, wykonania i szczegółów należą do rzędu drugich, inne zaś, które stanowią o powinnościach i stosunkach ogółu mieszkańców z Rządem iuż nabieraią znamion prawa; i ieżeliby nie były wydane w kształcie Statutów organicznych, powinnyby bydź przedmiotem narad Seymowych. Raczyłeś Wasza Cesarsko Królewska Mość wezwać Radę Stanu,

aby dokładnie zgłębiwszy ten przedmiot, starała się oznaczyć takowy przedział w sposobie nieścieśniaiącym nadto, ani Rządowych, ani prawodawczych attrybucyy. Z wyobrażenia iakie mamy o prawach i rządzeniach, a attrybucyiach Rządu i Seymu, zdawać się może nietrudną rzeczą wyprowadzić ogólną definicyią, lecz bacząc na tyle rozmaitych okoliczności, które we względzie postępu Administracyi z uwagi spuszczać nie można, wyzna Rada Stanu, iż oznaczenie tey prawie niedościgłey linii między prawami Administracyynemi a urządzeniami Administracyi, staie się nader trudném i prawie niepodobném. Jeżeli byłoby nieodzowną prawdą, iż wszystko, co się tycze wspólnych między sobą stosunków obywateli, wszystko co ma związek z ogólném dobrem kraiu, wszystko co może iakikolwiek wpływ wywierać na wewnętrzną iego administracyią, kiedy się wyrazu tego w całey rozciągłości używa, wszystko co się do publicznego ściąga porządku, nie w szczegółach, które zostawić można władz mieyscowych czynności, lecz w układzie środków które onego zasadę stanowić maią, powinno bydź przedmiotem praw administracyyuych; przychodzą na mysl ważne zapytania: czyliby było zgodne z dobrem ogólném kraiu, gdyby stosownie dla takowey definicyi rozporządzenia tyczące się zdrowia, których ważność dla wszystkich mieszkańców kraiu iest niezaprzeczoną? policyyne urządzenia chwilową powodowane potrzebą, lecz na całą rozległość Królestwa rozciągaiące się? urządzenia ciągle odmienne według czasu i okoliczności, a które przecież nie byłyby obcemi ogólnym mieszkańców stosunkom, i których wykonanie ściągałoby się prawie do codziennych wypadków, iako to: urządzenia tyczące się spławów, iarmarczne, tyczące się wywozów wzbronionych na iakiś czas z powodu niedostatku, nakoniec, postanowienia o rzemieślnikach, służących, i t. d. które wszystkie ogólny maią wpływ na cały kray, i według teyże samey definicyiacyi powinnyby się mieścić w rzędzie praw administracyynych? gdyby mówię nie mogły bydź wykonane bez uczestnictwa reprezentacyi narodowey, która częstokroć zwołanąby się znalazła zbyt późno, dla zapobieżenia złemu, które czyn Administracyi w samym byłby zawiązku przytłumił? Z takowego rzeczy porządku czyliżby nie musiała wyniknąc konieczność, albo szkodliwego spóźnienia zaradczych środków, i gdyby naymnieyszey z strony mieszkańców wymagały ofiary, albo gwałcenia nieustannie takowego prawa dla przeważnieyszych okoliczności? co przecież musiałoby znaleść usprawiedliwienie, i przez obrończe skutki. Czyliż stawiać w takowém położeniu Rząd, byłoby korzystném dla kraiu? Rada Stanu zadaiąc sobie takowe pytania, niemoże nie wyznać, iżby artykuł ten Konstytucyi nie był zbyt ważnym, równie dla Rządu, iak dla mieszkańców, i aby w rozwinięciu iego należało pomnieć: iż konstytucyia iako drogi skład powierzony straży obecnego plemienia, iest własnością wszystkich pokoleń, a zatém, że rozwiiaiąc iey rozporządzenia baczyć usilnie należy, aby przez troskliwą obawę narażenia pomyślności obecnego plemienia na uszczerbek; na szczęściu przyszłego rodu nie uczynić przywłaszczeń. Dla tego Rada Stanu naradzaiąc się nad tym przedmiotem, uznała rzeczą pewnieyszą dla Rządu, bezpiecznieyszą dla narodu, zebrać przez szczegóły potrzeby, wypadki i środki, któreby według swoich rodzaiów uszykowane i wcielone w kodexa wieyski, drogowy, leśny, górniczy i t. d. w iedney Administracyynych praw xiędze wystawiły prawidła postępowania i obręby dla władzy wykonawczey uświęcone przez prawodawczą, a przeto same z siebie zakresliły wyraźnieyszą i nieprzestępną linią, nad tę, iakąby przez ogólną definicyią odznaczyć można, Już niektóre z takowych kodexów zaymuią Wydziały rządowe, i na przyszłe posiedzenie Seymu będą mogły bydź przedstawione Izbom; tymczasem ta linia znaleść się powinna w sumienności Rządu i ufności mieszkańców, a zaręczona odpowiedzialność Urzędników władzę wykonawczą sprawuiących, zapewnić iest zdolną przeciw wszelkim z ich strony nadużyciom i przywłaszczeniom.

Postanowienie Namiestnika Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości z dnia 2 Sierpnia 1816 roku za zdaniem Rady Stanu wydane, rozwiiaiące art: 27 ustawy konstytucyyney, tyczący się odstąpienia własności prywatney na użytek publiczny, chociaż w formach, prawidłach i skutkach swoich nie zdawało się bynaymniey razić naydroższego każdemu mieszkańcowi prawa, nie zdołało przecież zaspokoić troskliwości Izb obudwóch, względem tego przez konstytucyią zawarowanego wyiątku z pod ogólney zasady, na którey się nienaruszenie niezłomnego prawa własności, iako pierwsza rękoymia porządku towarzyskiego gruntuie. Lecz wszelkich praw i urządzeń doświadczenie iest naybezstronnieyszym oskarżycielem lub obrońcą. Nie

lęka się Rada Stanu zarzutu, iżby przypuszczona do stanowienienia w takowych przypadkach, zezwoliła na odstąpienia bezkorzystne, bądź dla wygody, bądź dla pożytku, bądź dla ozdoby kraiu, a ofiary uczynione z strony prywatnych, żeby nietylko komukolwiek przyniosły krzywdę, lecz nawet aby sowicie opłaconemi nie były. Rząd zawsze wystawiony w takowych razach na niemałe koszta, szukał tey iedyney korzyści: nie bydź w potrzebie używania powagi prawa, gdzie iasno i wyraźnie spodziewał się przekonać prywatnych właścicieli, i o konieczney potrzebie z ich strony ofiary, i o słuszney a nawet hoyney ze strony swoiey nagrodzie, i w tenczas tylko udawał się do konieczności powołania za sobą ustawy konstytucyyney i form powyższego postanowienia, gdy wszystkie środki dobrowolney ugody wyczerpanemi zostały. — Jeżeli więc petycyia Izby Poselskiey, która te uwagi nad powyższem postanowieniem poparła, co do zasady, (iż prawo powinno oznaczyć przypadki i formy tego rodzaiu) iest wspartą na obmowie konstytucyi; przeciw oskarżeniom na przepisy powyższego postanowienia, doświadczenie staie w obronie. Ilość taxy nie była nigdy rozpoznawaną w Sądech Administracyynych, sama obrona artykułu 8 tegoż postanowienia, a w skutek iego, wyroki Sądow właściwych nie w iednym przypadku zapadłe, usprawiedliwią nietylko przepisy powyższego postanowienia, lecz razem zgodne z niemi postępowania Rządu.

Atoli Wasza Cesarsko-Królewska Mość przez Oycowską swoią troskliwość raczyłeś dzielić życzenia Izb, i rozkazałeś Radzie Stanu rozwinąć ustawę powyższą, w tém wszystkiem, czegoby potrzebę wskazywało doświadczenie, lub istotna konieczność opisania, i dokładnego oznaczenia przypadków użyteczności publiczney, w którychby żądanie odstąpienia własności prywatney na użytek publiczny dozwoloném zostało. Staie się zadosyć rozkazowi Waszey Cesarsko Królewskiey Mości: zasady w tym celu ułożone i przez Radę Stanu przyjęte, rozwiniętemi zostały w Kodexie postępowania cywilnego z troskliwą bacznością na uwagi Izb, i opiekuńcze Waszey Cesarsko-Królewskiey Mości zamiary. Artykuł 18 konstytucyi utrzymuiący starodawne prawo Polskie neminem captivabimus, iuż iest dostatecznie rozwiniętym przez Statuta Organiczne i przez przepisy Kodexu kryminalnego przez Izby uchwalonego. Przechodził on przez tę samę Izbę Poselską, która w uwagach swoich rozwinięcia iego domaga się. Statut Organiczny Rady Stanu w artykule 39 stanowi, iż każdy urzędnik, któryby się stał winnym samowolnego uwięzienia, lub uwięzionemu nie dopuścił zanieść skargi, lub poszukiwać sprawiedliwości, powinien bydź pod Sąd oddany. Kodex kryminalny nie oszczędza surowych kar przeciwko urzędnikom, którzyby naruszyli wolność osobistą; kodex postępowania kryminalnego do przedstawienia Seymowi przygotowany, wyraźniey i dokładniey oznacza przypadki i sposoby skarcenia obwinionych, uisci więc iak się spodziewać należy życzenie Izby Poselskiey, i zaspokoi troskliwość.

(Dokończenie potem.)

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

FRANCYIA.

z *Paryża*, 23 *Października*.

Jubiler tuteyszy *Dieu*, ofiarował Xiężney *Berry* pierścionek swego wynalazku, który teraz powszechnie iest noszony. Na iedney stronie widać rozkwitaiąca lilia z napisem: *Elle s'élèvera*, a na drugiey wizerunek młodego Xiążęcia *Bordeaux* także z napisem: On będzie panował.

Ministerium Skarbu i przychodów czynnie się zaymuie ułożeniem budżetu, maiącego się podać deputowanym na pierwszém ich posiedzeniu. Łatwo się można domyślić, że narady o tym przedmiocie długo się przeciągną, i że dla zbierania podatków będzie należało wydać na ten raz tym czasową instrukcyią.

Podczas wysadzenia na powietrze prochowni w Essonne, nikt nieutracił życia. Kobieta karmiąca w tę chwilę dziecko cudownym sposobem wyratowaną została. Dach iey domu był zerwany, prawie wszystkie sklepienia zapadły i schody się zruynowały; iednakże to wszystko bynaymniey ani iey samey ani dziecięciu niezaszkodziło. Odważny i nieustraszony dowodca wolnego towarzystwa ogniowego z miasteczka Corbeil, nazwiskiem *Widmer*, niemało się przyczynił do ugaszenia pożaru. Naypierwiey trzeba było myśleć o ocaleniu suszni, gdzie było 80 cetnarów prochu, a to naywiększém groziło niebespieczeństwém i ludzie ratuiący iuż byli osłabli w swoich czynnościach; lecz *Widmer* obudził ich odwagę własnym przykładem i ocalił tę budowę, równie iak i inne tego

miasteczka z wystawieniem własnego życia na naywiększe niebespieczeństwo.

Ulewne descze w departamentach de l'Aube i niższych Pireneiów sprawiły wielkie wylewy i wybrzeżenia rzek, które wielkich i nienagrodzonych strat stały się przyczyną. Groble oddzielaiące kanał południowy od rzeki Aube były zerwane, przez co wody tey rzeki połączyły się z kanałem i nietylko zalały wiele domów lecz i kilkunastu ludziom kosztowały życia, a między temi męszczyzna ieden siedzący przy łożku chorey matki, którey niechciał opuścić, został porwanym od wody. Obie te nieszczęśliwe istoty płynęły razem, syn trzymał matkę na ręku; lecz impet wody wydarł mu ią z obięcia. Chciano go ratować lecz wszelkie sposoby były daremne, woda zaniosła go tak daleko, iż zadne narzędzia doścignąć niemogły, a łodzi na podorędziu niebyło i tak w oczach mnóstwa widzów syn ten cnotliwy, stał się ofiarą czułości swoiey.

Colonna Dornano ieden z sędziów Korsyki, powracaiąc 20 b. m. z Bastyliki gdzie odbywał śledzenia w dwóch sprawach kryminalnych, zastrzelonym został na wielkim gościńcu dwóma kulami. Ta zbrodnia dokonaną była z wielką zuchwałością; ten bowiem nieszczęśliwy miał przy sobie czterech żandarmów i dwóch urzędników. Już to czwarty sędzia ginie takim sposobem w tych okolicach. Wysłano natychmiast oddział woyska do Bastyliki celem ścigania zabóycy i wyznaczono 1000 czerwonych złotych nagrody temu, ktoby go schwytał.

Z powodu narodzenia Xiążęcia Bordeaux rozmaici przestępcy otrzymali przebaczenie; w tey liczbie są i ci, którzy wycinali skarbowe lasy niemaiąc na to pozwolenia zwierzchności.

Ameryka

z *Rio Janeiro*, 21 *Sierpnia*.

Pisma z Buenos Ayres od 22 z. m. zawieraią między innemi co następuie: „W administracyi prowincyi tuteyszey zaszły ieszcze niektóre zmiany, a mianowicie że Połkownik *Pagola* mężny i waleczny oficer, niemaiący atoli potrzebnych przymiotów naczelnemu dowodcy uwolnionym został od obowiązku tego, a don *Marcos Balcarzes* zastąpił iego w charakterze Namiestnika. Ten wybor zyskał powszechne potwierdzenie i lud przyiął go z okrzykami radości. Pogłoska o połączeniu woyska naznaczoném pierwiey w Peru z korpusem *Alveara*, iest bez zasadną; gdyż woyska pozostały iak pierwiey w Kordawie i w ścisłey utrzymuią się karności. Napadnienie *Alveara* i *Carrera* na miasto tuteysze niebyło dla nich pomyślne, musięli się cofnąć ku Luxano. Tym czasem Jeneałowie *Rodriguez*, *Dorrero*, *La-Madrit* i *Rondo* mogą inż wyyść w pole. Jeśli się im uda przeciąć kommunikacyią *Alveara* i *Carrero* z namiestnikiem *Santa Fè*, wtenczas nic iuż nieprzeszkodzi złożeniu kongressu centralnego. Pogłoska o weysciu Portugalczyków do Entrerios niepotwierdziła się. Jenerał *Ramirez* iest z nimi w przyiacielskich stosunkach, prosił nawet ich o pomoc przeciwko powszechnemu nieprzyiacielowi *Artygasowi*. Jenerał portugalski *Lecor* wydał był potrzebne w tey mierze rozkazy; lecz wszystkie te przedsięwzięcia iuż są niepotrzebnemi; *Ramires* bowiem bez wszelkiey pomocy obcey zniosł zupełnie *Aguiara* iednego z stronników *Artigasa*.—Wczora przywieziono tu 268, niewolnoków zabranych u *Alveara*."

Wiadomości z Chili dochodzą po 1 Lipca. Prowincyia ta cieszyła się dotąd wewnętrzną spokoynością. Okręta *O'Higgins* i *Valparaiso* o których donosili Hiszpanie iakoby pierwszy zatonął w Valvidia, a drugi był zabrany w Guaialquia, zawinęły pomyślnie do portu Valparaiso. Na wszystkie okręty nałożono tam *ambargo*, co dopotąd trwać będzie, dopokąd składaiąca się tam wyprawa z 5,000 żołnierza niewyydzie do mieysca przeznaczenia swoiego, a to miało nastąpić pierwszych dni Sierpnia.

Pisma z Limy do 13 Czerwca dochodzą. Wyprawa Chiliyska nie czyni w stronach tameczných naymnieyszey obawy. Vice Król wysłał do Guaiaguil fregatę *la Prueda* z 600 żołnierza, z zaleceniem rozciągnienia obozu na 4,000 ludzi. To przedsięwzięcie potrzebne iest mu dla przeszkodzenia połączeniu się woyskom Chili z Nowey Grenady. Nadto dla zasłonienia miasta przedsięwziął zgromadzić iescze 10,000.—

w Petersburgu.

w drukarni woiennej Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.